

CYDYMAITH (2)

MEWN

CYSTUDD;

NEU,

HYFFORDDIWR

TRWY

DDYFFRYN MARWOLAETH.

O Gasgliad *PETER WILLIAMS*,
Gweinidog yr EFENGYL.

—*A ddyfrhao a ddyfrheir yntau belyd.*

DIAR. xi. 25.

CAERFYRDDIN,
ARGRAHWYD GAN IOAN ROSS.

M,DCC,LXXXII.

RHAGYMA DroDD.

MEWN trefn i gyfarfod ag angau yn gyffurus, y mae'n rhaid credu, nid yn unig *bod Duw*, eithr hefyd credu yn ddilys, beth bynnag a ddywedodd Duw wrthym yn ei air am ei Fab Iesu Grist: yn enwedig ei ddyfod i'r byd i achub pechaduriaid; mai efe yw diwedd y ddeddf er cyflawnder i bob un fydd yn credu: mai *rhodd* Duw yw bywyd tragywyddol, a'r bywyd hwn fydd yn ei Fab. Mai trugarog yw'r Arglwydd, a graflawn; a'i fod yn barod i dderbyn pawb a ddel atto â chalon gywir, i geisio maddeuant yn enw a thrwy haeddiant y Mab. Ië, a phe byddai'r enaid tlawd yn ammeu cyweirdeb ei galon ei hun, ac yn petruso o herwydd gwendid ei ffydd; er hynny, gwybydded y cyfryw un sy'n dymuno credu a bod yn eiddo Crist Iesu, ac yn ewyllysio caru Duw, ac o hyn allan wafanaethu neb ond efe; gwybydded, meddaf, nad yw ei ddymuniad i alw ar Dduw a gweddio am faddeuant a gras i fyw yn well, ddim amgen nag *adsain*. Ysryd Crist sy'n galw'r pechadur, a'r ewyllysgarwch hefyd fydd ynghalon Duw i faddeu pechodau er mwyn Crist, fel y gogoneddir ei enw mawr trwyddo ef, sef Iesu Grist ein Harglwydd. Canys ysgrifsen-



ysgrifenydd yn y Salmau, "Ceisiwch fy wyneb. Dy wyneb o Arglwydd a geisias." Felly y mae'r enaid yn adfain i lais Duw, gan ufuddhau i'r alwedigaeth nefol; a lle y byddo'r cyfryw egwyddor yn blannedig yn y galon; ac na fyddo'r dymuniad yn ffuantus, neu yn rhagrithiol; er na's dichon yr edifeiriol gredu ei ran yng Ghrift, yn bresenol; neu briodoli haeddiant ei aberth ef at ei enaid ei hun: Er hynny, yn credu'n ddilys, fel y soniwyd, mai Crist yn unig yw'r Iachawdwr; ei fod yn derbyn pechaduriaid; a bod Duw yn maddeu i'r pechaduriaid pennaf a gredant ynddo; a'r edifeiriol yntau yn ddisfrifol hiraethu am fod yn nifer y gwaredigion sy'n canlyn yr Oen! yn ddiammau y mae'r addewid yn perthyn iddo; y mae efe eisioes yn *fendigedig*, er tybied ei fod, (fel yr annuwiol) yn felldigedig. Canys ysgrifenedig yw, "gwynfyd y rhai sy'n newynu ac yn sychedu am gyfiawnder, canys hwy a ddiwellir." Felly yr enaid a lwyr roddodd ei galon i geisio'r Arglwydd a gaiff *adnabod* ei ran ynddo, ac a fwynha dangneddyf trwyddo: a chan fod y fath beth a chael maddeuant a thangnefedd, a llawenydd yn yr Ysryd Glân, yn brofiadol ac yn drigiannol, yn y byd hwn; yr hwn hefyd yw *ernes* y bywyd tragywyddol! Oni ddylid ymroi ar frys i ymadael â gwafanaeth pechod, a derbyn yr ernes honno gan Arglwydd y bywyd yn ewyllysgar, a diolch am y fraint o gael gwafanaethu'r hwn y mae ei wafanaeth yn berffaith rhydd-did? Gobeithio

iv. RHAGY MADRODD.

na fydd i neb fydd yn cael y fath gynnyg, wrthod y rhodd nefol; ac felly aberthu eu ef-mwythder, eu cydwybod, a'u crefydd, am wagedd a theganau nad ydynt deilwng o'n ferch; nac yn ddigon i'n boddloni er cael eu mwynhau.

Canys ni ddichon pethau *amferol* foddloni enaid *anfarwol*! Pethau dros amfer yw'r pethau a welir, a chyfnewidiol ydyw'r byd; ond yr Arglwydd nid yw yn cyfnewid; y mae Crist yr un; ac y mae'r gwirionedd yr un, ymhob oes o'r byd, ac felly i barhau. Er fod rhai proffeswyr yn chwennych newid crefydd, fel newid *ffasiwn*, gan wneuthur y ffordd i'r nef yn llydanach nac y mae, er mwyn boddio dynion mawr yn y cnawd, a gwneuthur elw o dduwioldeb; ond hwy a gânt, hwy a'u canlynwyr, weled eu camsyniad, er eu gofid, ar ben y daith.

Dwyn y darlennydd i ystyried y pethau hyn ac i gael mwynhad cyffurus o'r iachawdwr-iaeth fawr fydd yng Nghrist Iesu yw diben y cyfarwyddiadau canlynol.

Boed bendith Duw arnynt! yw gweddi

Dy ufudd Wasanaethwr,

Er mwyn CRIST,



P. W.

LLYTHYR



LLYTHYR Blaenrhed,

N E U,

GYCHWYNIAD y TRAETHAWD.

+++++ ID oes dim yn fwy niweidiol i'n
 †* *† parottoad erbyn y byd tragywydd-
 † N † ol, nâ'n cam-dyb am y byd presen-
 †* *† nol: heb ddyall mae gwagedd yd-
 +++++ yw, ei ddynion a'i ddâ. Yr ydym bawb yn
 dyfod i'r byd yn fabanod disynwir, a dinerth.
 Yr ydym yn cynnyddu mewn gwagedd a ffo-
 lineb; i'e, gwagedd yw'n mebyda'n ieuengŕid.
 A phan y delom i oedran gwyr, nid y'm ni
 fawr gallach nâ phlant. Y peth pennaf yn
 ein meddwl, a blaenaf yn ein brÿd, yw, Pa
 fodd y byddwn byw? Pa fodd y treuliwn ein
 hamser? Pa fodd y trefawn ein bywioliaeth,
 fel y boddloner chwant y llygad, a chwant y
 enawd? Rhai a astudiant pa wedd i gasglu
 cyfoeth; ac eraill pa ffordd i'w gwario! a
 A 3 phan

phan byddo hunan-fantais, neu elw, neu duedd, neu gyfeillion, neu foddion, wedi gwneuthur y dewisiad, y mae'r matter ar ben: Ein gofal bellach yw disgwyl pob cyfleu, a chymmeryd pob mantais, i gael ein hamcan, fel y caffom esmwythder i'n cnawd, ynghyd â phlefer a boddlonrwydd ym mhethau darfodedig y ddaear. Felly y mae ein meddyliau a'n dymuniadau yn gwbl ynghylch y byd hwn: Yr ydym yn ofer-amcanu ymfefydlu ynddo; heb edrych dim ymhellach nag y byddo ei elw brau, a'i ofalon blin, yn ein rhwymo i drafferthu.

2. Y mae'n ddiammau gennyf fod hyn yn ddarluniad cywir o'r rhan amlaf o ddynolrhyw: Ac yn sicr, yr yspryd bydol yma, a'r * awydd-fryd at bethau daearol, fydd, yn anad dim, yn ein anghymmwyso i feddwl am bethau tragywyddol; trwy ddisgwyl a hyderu yn ormodaidd am lwyddiant ar ein trafodiaeth ifod, yr ydym yn anghosio'r trigfannau tragywyddol: O leuaf nid ydym yn meddwl mor ddifrifol ag y gweddaï i ni am yr etifeddiaeth well, a barottowyd i ni yn y nefoedd: Lle, y dylai fod ein gofal beunydd, ac yn waith holl ystod ein bywyd, ymbarottoi i fyned iddo.

3. Pe medrai dynion goelio, neu pe gellid eu perswadio, "nad oes iddynt yma le i drigo, nac un ddinas barhaus," a fyddai'n bosibl weled y fath nifeiri o blant Adda ag a welwn yn llafurio'n galed ddyddiau eu heinioes ac yn treulio eu nerth, i bentyrru ychydig dom, i'w claddu?



claddu? neu bethau mor wael a darfodedig â'r pridd, ym mha un y cleddir hwy yn y diwedd? canys ni feddant ond lle bedd! neu yn anturio eu bywyd i ynnill clod, neu yn ym-egnio i gyrhaeddyd anrhydedd a pharch, a chael gair da gan ddynion; yr hyn, wedi'r cwbl, a roddir iddynt ond gan ychydig; eithr fe'u difriir, fe'u ceblir ac a'u enllybir gan lawer: O leuaf gan ychwaneg nag a'u cenmyl yn ddiragrith. Neu, pe cymmeryd hamdden i ystyried Rhagoriaeth bendithion y nef, y fendith sy'n cyfoethogi ac nid yw yn dwyn blinder gyd â hi: A welid cynnifer yn canlyn gwag *bleserau* i foddio natur; y rhai ni chafodd y sawl a rodiasant ynddynt fudd; canys fe'u dechreuir mewn pechod, fe'u canlynir mewn enbydrwydd, ac fe'u gorphennir mewn gofid a gwaradwydd? A allwn ni feddwl fod y cyfryw ddynion yn cadw Duw yn eu cof, ac yn cydnabod mai pererinion ydynt ar y ddaear? a'u bod yn deithwyr tua'r Jerusalem nefol, lle yn unig y mwynheir wir ddedwyddwch heb drallod ac heb drai? Os ydynt felly, pa ham na b'ai eu myfyrdodau yn fwy ynghylch, a'u ferchiadau yn fwy ar, bethau fydd uchod? Mewn gair, pa ham na "ddangosent wrth eu hymarweddiad eu bod yn ceisio gwlad well?"

4. Pa fodd y meddyliwn fod y rhan cristianogol o'r byd, sef pawb sy'n proffesu cristnogrwydd, yn credu'r gwirioneddau y maent yn eu proffesu mewn perthynas i'r byd a ddaw, pan y maent, fel y gwelwn laweroedd, yn byw

byw mewn pechodau cyhoeddus, ac yn gwneuthur aflendid yn un chwant? ac eraill, a gyfrifir yn ddynion moesol, yn parhau yn gyffredin yn anghrefyddol? a ydynt, meddaf, yn credu fod gwobr neu gofp tragywyddol i'w derbyn, neu i'w dioddef, yn ol ein ufuddod, neu ein hanufudd-dod presenol, pan ddelom i ymddangos ger bron brawdle Crist?

5. A allwn ni gredu fod y cyfryw ddynion yn ystyried i ba ddiben yr anfonwyd hwy i'r byd; ac yn cydnabod mai amser o brofiad ydyw? mai'r hwn sy'n gorchfygu a derbyn y goron; pan y maent yn gywilyddus yn troi eu cefnau, ac yn naccau ryfela â gelynion eu henaid, sef y byd, y cnawd a Satan? a pha fodd yr ynnillant y gamp a hwythau heb ymdrechu?

6. Mewn gair, pe buafent yn credu yr hyn y mae yr efengyl yn dystiolaethu, sef bod gwlad well wedi ei pharottoi; a'r ffordd yn rhydd iddi; Arweinydd cyfarwydd yn barod; ynghyd â phob cynhaliath angenrheidiol i'r daith; hwy a fuafent wedi cychwyn er ys taln tua'r Ganaan nefol; wedi canu'n iach i'r byd, ac yn brisio at Grist, fel Lot yn ffoi o Sodoma tua Soar, neu'r llofrudd yn diangc i'r ddinas noddfa. Ac yn lle llwfrhau, ac ymollwng yn eu heneidiau, wrth feddwl am faithder *tragywyddoldeb*, ac ing marwolaeth; pa un bynnag ai trwy henaint, methiant, neu glefyd tanbaid y delo, hwy a lawenychent wrth gosio *tariad Crist*, a'i fod yn dyfod ar frys i'w dwyn adref i dŷ ei Dad; a chanlynent ei

ei ol trwy borth angau yn *llawen* : Dan ganu gydâ Simeon, “ Yr awr hon Arglwydd y goll-yngi dy was mewn tangnefedd yn ol dy air, canys fy llygaid a welfant dy iachawdwriaeth !” neu dywedent gydâ Phaul, “ Byw i mi yw Crist, a marw fydd elw.” Y mae arnaf chwant ymddattod, a chael bod gydâ Christ, canys llawer iawn gwell ydyw !”

P E N. I.

Hyfforddiad yngblycb boddlonrwydd dan gystudd.

MEWN amser clefyd neu gystudd, da fyddai dysgu bod yn foddlon; i'r diben hynny cofiwn fod y prif Grist'nogion yn *gorfoleddu mewn gorbrymderau*. A Phaul yn † *llawen* o blegid y *dran yn y cnawd*, yn gwybod ei drefnu gan Dduw er bendith i'w enaid. Mi a wn y dywedir, mai hawdd i ddyn iach gynghori'r claf i arfer amynedd; ond y mai'n anhawdd i'r claf fod yn amyneddgar! Etto rhaid addef y dichon Duw roi nerth yn ol y dydd; a galluogi'r claf i ddioddef gerydd yr Arglwydd; gan gydnabod mai pechod yw'r achos, a bod Duw yn cystuddio mewn *ffyddlondeb*; er lles i ni. Dafydd a ddywedai: “ Dioddefaf gerydd yr Arglwydd — mewn ffyddlondeb y'm cystuddiaist.” A Jeremia a ddywed, “ Dyma ofyd, ac mi a'i † dygaf.” Ac, yn ddiau, pe tarawai'r Arglwydd ni yn *fydd*.

† 2 Cor. xii. 9.

† Jer. x. 19.

fud, y mae'n bosibl cael nerth i foli Duw yn ein hyspryd, a chyfaddet ein bod yn haedd-iannol o'r cerydd; bod trugaredd gydâ'r Arglwydd, a maddeuant; a helaeth ymwared gyd ag ef.

2. Er mai anhawdd yw bod yn ddioddefgar mewn cystudd, o blegid, fel y dywed yr Apostol, Nid oes un cerydd yn hyfryd dros yr amser presenol, eithr yn *anbyfryd*: Etto y mae ystyriaethau digonol i ysgafnhau ein gofidiau mwyaf; ac i'n gwneuthur, os nid yn *llawen* mewn gorthrymder, er hynny yn amyneddgar! megis,

I. Mai Duw fy'n danfon doluriau ac yn trefau blinderau, ac am hynny y dylem ddywedyd gyd ag Eli, "Yr Arglwydd yw efe, gwnaed a fyddo da yn ei olwg." Ein trueni ni yw ein bod yn gyffrous ac yn anesmwyth yn amser trallod. Ein gofal ni, yn gyffredin, yw ceisio symmud y blinder, heb ystyried o ba le y daeth: Neu, os bydd yr achos gwel-edig yn amlwg, ni a ddywedwn mai damwain, neu aflwydd ydoedd; canys, ysgatfydd, ni a welwn yr offeryn, heb ganfod y llaw ddirgel fydd yn ei gyfarwyddo. Ni a adwaenom yr ail achos, ond ni chydniabyddwn y cyntaf. Eithr ni a ddylem gofio fod ragluniaeth Duw yn trefnu pob peth yn y byd: Ac na's gallwn heb ei gymmorth, diangc o'n gofid; mwy nag y buafem, heb ei ganiattad, yn fyrthio iddo. Gan hynny nad yw ein hanfoddlonrwydd i ddioddef, ddim gwell na grwgnachrwydd yn erbyn cyfiawnder, a gwrthryfel yn

yn erbyn ragluniaeth Duw; ar yr hwn y dylem hyderu am gymmorth a chynhaliaeth ymhob cyflwr, gan ddeifyfu ei drugaredd a'i ymgel-
edd. Dylem foddloni i'w ragluniaeth, hyd
oni rhyngo fodd i'w Ddoethineb a'i Ddaioni
ein gwarded rhag y drwg: Ac megis y gwe-
ddiwn â'n geneuau, ar wneuthur ei ewyllys
ar y ddaear, dangoswn wrth ein hufudd-dod
ein bod yn dymuno felly o'n calonau.

3. - Yn ail, ystyriwn, *nad yw Duw o'i fodd*
yn cystuddio meibion dynion; gan hynny "na
rwgnached * dyn byw, gwr am gospedigaeth
ei bechod!" o blegid ein haeddiant ydyw! ac
fe allai fod Duw yn ein profi â blinder yn aml,
yn y byd presenol, fel y'n gwobrwyer yn he-
laethach agefinwythder yn y byd tragwyddol.
Paham yr ymgyndynwn yn erbyn ei drugaredd,
fy'n peri i'n *byrr a'n bysgafn* || *gystudd weitbredu*
yn dra-ragorol i ni dragwyddol bwys gogoniant?
Os defnyddiwn ein ceryddon, ein blinderau
a'n trallodau i'r diben y mae Duw yn ei dan-
fon; os edifarhewn yn ffyddlon, os llwyr-
roddwn ein calon i geisio'r Arglwydd, gan
ymostwng yn ewyllysgar i'w geryddon tadol;
hwy a ddibennant er ein lles. Er y dichon
fod y rhŷd yn ddofn, etto dan ei arweiniad ef,
y mae hi yn ddi-berygl; ac ni a diriwn yn iach,
o'r diwedd i'r wlad bendigaid, lle y mae tang-
nefedd yn dragwydd.

DOSBARTH 4. Yn drydydd, Nac ammheu-
wn Ddaioni Duw; na feddyliwn pan y mae yn
ein ceryddu, ei fod yn ein diystyru; na phan

y

* Galar. iii. 39.

|| 2 Cor. iv. 17.

y mae y dyrnodio, ei fod yn ein dinystrio; eithr yn hyttrach, cofiwn a chydabyddwn mai *trwy lawer o ortbrymderau y rhaid myned i deyrnas Dduw*: y wlad wynfydedig lle ni bydd marwolaeth mwyach, na thristwch, na llefain, na phoen. — Ac mae'r cyfryw yw daionus ddiben ein Tad nefol, fe dystia yr Apostol yn helaeth, || “ Fy mab, na ddiystyra gerydd yr Arglwydd, ac nac ymollwng pan y'th argy-oedder ganddo; canys y neb y mae'r Arglwydd yn ei garu y mae yn ei geryddu, ac yn fflang-ellu pob mab a dderbynio.”

DOSBARTH 5. Yn bedwarydd, Ystyriwn yr oesoedd gynt, a sylwiwn ar ein hoes ein hunain; ac ni a welwn fod geiriau'r apostol yn wir ymhob oes: canys amlwg yw, mai'r dynion ffyddlonaf sy'n cael y gofidiau chwerwaf. Ein Rhagflaenor Iesu GRIST a aeth i'w deyrnas trwy ddioddefiadau, i.e. efe a aeth trwyddynt, nid o orfod, ond o'i fodd; er mwyn* y llawenydd a osodwyd iddo, efe a ddioddefodd y groes, gan ddiystyru y gwaradwydd — A phwy un o'i apostolior, ni chafodd yr un rhyw brofedigaeth ag y dioddefodd eu Harglwydd? A pha faint o erlidiau a ddioddefodd y *prif-gristnogion*, y rhai a ammharchwyd, neu a ddihenyddwyd megis y prophwydi gynt? i.e. er eu herlid gan y gelynion creulonaf a fedrai Satan gyffroi, a'r mwyaf llydus y gallai uffern gyfodi, etto ni† ymollyngasant yn en heneidiau! *Flwyntbwy a labyddiwyd, a dorrrwyd â llif, a demtiwyd, a laddwyd yn feirw â'r cleddyf; a*
grwydr.

* Heb. xii. 2.

† Heb. xii. 3.

*grwydrasant mewn crwyn defaid a chwyn geifr ; yn ddiddim, yn gystuddiol, yn ddrwg eu cyflwr : (y rhai nid oedd y byd deilwng o honynt) yn crwydro mewn anialwch, a mynyddoedd a thyllau ac ogofeydd y ddaear ; wedi cael o honynt dystiolaeth, ac yn disgwyl adgyfodiad (i fywyd) gwell. Canlynwn * y cwmmwl tyftion, a rhedwn, gyd ag amynedd, yr yrfa a ofodwyd o'n blaen.*

DOSP. 6. Gobeithio bydd yr ystyriaethau hyn yn fuddiol i lawer ; er eu taflu ger bron yn gyffredin, fe ddichon pob pererin helbulus eu priodoli iddo ei hun yn ol ei achos, ac ymddiogelu ynddynt, neu ymgyffuro trwyddynt yn erbyn meddyliau gwan. Ac ystyried Cristion dan y groes, neu yn ofidus ei gyflwr, dan wasgfeuron y byd, wedi syrthio i dloedi ac ammharch—Ystyried, meddaf, pa beth y gollodd ; gweniaeth, ysgatfydd, serchawgrwydd bydolion, neu elw darfodedig, gwagedd y ddaear—yn ddiau, y mae colli parch dynion yn elw i gredadyn, ac fe gaiff weled hynny ryw ddiwrnod megis † Job gynt ; canys ‡ tlodion y byd a ddewisodd Dduw, i'w cyfoethogi mewn ffydd ; a pha golledion bynnag a gaffo Griftion, o ddâ'r byd hwn, cofied mai nid yma y mae ei ran ; ac ymgyffured yn yr Arglwydd, fel y gwnaeth Dafydd pan § losgwyd Ziclag : ie, gadewch fod credadyn wedi ei daro gan glefyd mor flin, fel y cyll ei harddwch, tegwch bryd, neu rym ei aelodau ; beth er hynny, os caiff fendith gyd â'i glefyd

B

cyn-

* Heb. xii. 1. † Job xxix. 8, 9. a xxx. 9. a xlii. 11.

‡ Iago ii. 5.

§ 1 Sam. xx.

cynnydd gras i'w enaid; oni fydd yr ynnill yn fwy nâ'r golled? ac, hefyd, oni fydd gras ac addurnadau'r Ysryd oddi fewn yn fwy effeithiol i gymmeradwyo'r cyfryw yngolwg dynion doeth a duwiol, na harddwch cnawd a gwisgiadau gwych i ddenu llygaid rhai eraill? Ni fydd eiddo'r Arglwydd byth yn ymddifaid, os collant ffafr dynion, hwy a gânt ffafr Duw: Os erlider hwy o blith yr Aiphtiaid, hwy a gânt ewyllys da *Preswlydd* y Berth! er ymado â'u cynnysgaeth fydol fel Moses â thrysorau'r Aipht, hwy a gânt etifeddiaeth barhaus yn y Ganaan nefol. Fe gaiff y groes a chystrudd eu hyfforddi, ond ni chaiff dim eu * drygu ym mynydd sanctaidd Duw.

DOSP. 7. Er fod arwyddion angau mor gryfed, neu flodeu'r bedd mor aeddfed, fel na fyddo lle i obeithio byw yma yn hir; er hynny, pa ham y tralloder ein calon? nid yw *marw* ddim yn beth newydd; *ffordd yr holl ddaear* yw angau! ac y mae hen ac ieuaingc yn marw beunydd, miloedd a'r a wyddom ni bob dydd: A rhai oedd yn debyg i fyw ar ein hol a fuant feirw o'n blaen. Pa beth gan hynny yw ein gwasgfeuon ond rhybuddion cariadol i ymbarottoi i'r daith? Dysgwn oddiwrth bob croes gofio'r *Gwr* a groes-hoeliwyd drosom! Deisyfwn faddeuant trwy ei waed ef, ceisiwn adnewyddiad yn ysryd ein meddwl trwy ddawn ei Ysryd ef: Heddwch tu ag at Dduw,

* Efa. xi. 19.

Dduw, a chalon i garu Duw yw'r parottoad goreu i gyfarfod â Duw.

Dosp. 8. Nid poen yw marw, er dioddef poen, ysgatfydd, wrth farw. Nid ymadael â'r *byd*, ond ymadael â lle gofidus, nad oedd dim llonyddwch, nac esmwythder, na boddlonrwydd ynddo. Beth yw marw ond fymmod ein pabell briddlyd a mudo i dŷ gwell? marwolaeth Cristion yw myned at Grift, i fwynhau gogoniant y nef, i gael cymdeithafu â'r seintiau a berffeithiwyd, a chyd-lawenhau âg angylion! (*awn ninnau befyd, fel y byddom feirw gyd ag ef*) i gael gweled wyneb ein Duw, "gerbron yr hwn y mae cyflawnder llawenydd, ac ar ei ddeheu law ddigrifwch yn dragwydd."

Dosp. 9. Y mae y rhan fwyaf o'n trueni ni dan gyftuddiau, yn tarddu oddi wrth wag dybiau dynion; y mae ffyliaid yn tybied fod y cyfryw ymweliadau yn *ddrwg*, ac y mae eraill mor ffol a chredu felly! ond, mewn gwirionedd, *da* yw pob peth y mae Duw yn drefnu; ac y mae pob peth yn cydweithio er daioni i'r sawl a garant Dduw. Clefyd yw'r ffordd i wlad y iechyd, ac, odid nad y teithiwr calettaf fydd gyntaf ar ben y daith: Felly y credadyn, wedi gorchymyn ei enaid i ddwylaw ei Dad nefol, a gyfrif ei wasgfeuron yn ddidwyll arwyddion o'r ddedwydd anfarwoldeb, a addawid i ganlynwyr Crist. A thrwy'r llen (tu hwnt i ba un y dychymygir fil o ofnau) y mae efe yn canfod gorsedd wen a choron hardd, a bendithion anrhaethadwy,

wedi eu parottoi iddo, gan yr hwn fydd yn eistedd ar orfedd-faingc a'r enfys oddiamgylch ei ben: A thrwy ffydd yn clywed yr hyfryd lais yn galw, "dring i fynu yma," am hynny efe a dderbyn y wŷs yn llawen; ac a gân yn iach i'r byd mor foddlon a gweithiwr yn gadael ei waith, wedi gorphen ei orchwyl ym-mrig yr hwyr.

Dosp. 10. Fel y byddo i'r ystyriaethau a grybwyllwyd gael eu priodol effaith, llefwn gyd â'r apostolion, "Arglwydd anchwanega ein *ffydd* ni! a chofiw'n y rhaid i ni wrth *amynedd*, Dyfsgwn * hyderu yn nhrugaredd y Goruchaf; heb ammau ei ofal am danom yma, na'r wobr o ras, sef yr orphwysfa, fydd etto yn ol i bobl Dduw. Credwn ei addewid, sef, Y "cymmer efe ni atto ei hun," pan orphenir dyddiau ein pererindod; a gadewn arno ef i'n tywys yn y ffordd, ac i'n nerthu i ben y daith. Gorchymynwn ein eneidiau, a'n cyrph, iddo ef, yr hwn yw ein † Creawdwr ffyddlon, a'n Iachawdwr tirion, yr hwn a gymmerodd ein natur ni, ac a fu farw o farw-olaeth felldigedig drosom ni; fel y fymmudid bob *melldith* oddi wrthym ni yn dragywydd: Ac felly trwy ei gariad ryfedd a'n dyfsgodd i ymddiried i'w drugaredd byth.

Dosp. 11. Na rwgnachwn o herwydd clefyd neu anhwylder y corph, pechod fyddai hynny yn erbyn ragluniaeth a llywodraeth Duw; canys "ni ddaw ‡ cystudd allan o'r pridd, ac ni siagura gofid allan o'r ddaear:" Gan hynny ystyriwn

* Heb. iii. 6. 14.

† 1 Pedr iv. 19.

‡ Job v. 6.

ystyriwn y * wialen a phwy a'i hordeiniodd. Gwialen feddigyniaethol ein Tad ydyw: Ym-
 ostyngwn yn dawel dani, a disgwylwn fendith
 trwyddi hi.—Nid wyf yn meddwl y dichon
 dyn byw fod yn annheimpladwy o'i ddolur; nag
 ê, mi a wn mai ochneidiau a griddfannau yw
 iaith cynnefin y claf. Dafydd, y gwr yn
 calon Duw, a ddywed, " Rhuais gan aflon-
 yddwch fy nghalon:" A'r Iesu ei hun, o gyd-
 ymdeimplad â'r rhai a gythrybliwyd, a ridd-
 fanodd yn yr Yspryd; ac yn amser ei ddiodd-
 efaint, efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion,
 " Trist iawn yw fy enaid hyd angau." Nid
 pechod yw *cwynfan*, tra byddo'r yspryd yn
 ymroddgar i drefn yr Hollalluog: Ond gwyl-
 iwn rhag bod yn anynad neu o dymmer af-
 rywiog: Bai rhy gyffredin ymysg y cleifion a
 rhai methedig, yw yspryd ceintachus: Ni
 wna efe ddim lles i'r claf, nac i'w gyfeillion.
 Ee bâr ofid, ond ni ddwg iechyd. Ymogelwn
 ragddo, o herwydd ei fod yn anweddus o
 flaen dynion ac yn bechadurus ger bron Duw.

P E N. II.

Cyfarwyddyd yn erbyn ofn angau.

NID oes dim yn y byd yn fwy arswydus
 nag angau; er hynny, nid oes achos
 i neb ei ofni ond yr annuwiol: Nid rhyfedd
 fod angau yn ddychrynlllyd iddynt hwy, canys

B 3

ni

ni ddichon fod myfyrio, neu fon, am *fyd arall*, yn gyffurus i neb fydd â'u gobaith yn unig yn y byd hwn. Y mae *meddwl am uffern*, yn wyneb angau a barn, yn ddychrynadwy i'r annuwiolion mwya dewr; fel y gwelwn yn y brenin Belfasar: A pha mor ddychrynlllyd fydd *myned i uffern*? eithr nid oes gan angau un colyn i glwyfo'r duwiol, ac nid yw marwolaeth iddynt hwy ond mynediad i fywyd: Am hynny, os ffyddloniaid, wedi eu hadgenhedlu trwy'r Yspryd Glân, ac yn hyderu ar drugaredd Duw am fywyd tragwyddol, a lwfrhant megis wrth drothwy'r nef, rhaid cyfaddef mai "bychain yw eu nerth!"

Dosp. 2. Am hynny, os mynnwn farw yn ddiofn rhaid i ni ddyfgu byw trwy ffydd; gan gofio'r ymadrodd, "Yn yr Arglwydd, yn ddiau, y mae i mi gyfiawnder a nerth." Holwn ein hunain, a ydym ni yn y ffydd? Ceisiwn undeb priodafol ag Awdwr y bywyd, Iesu Grist: Fel y byddo ein gobaith yn sicr, fel tŷ ar graig. Nid dywedyd *Arglwydd, Arglwydd*; neu, *Atbro da*, a wna'r tro, ond *undeb*: fel cangen yn y winwydden. — Nid cyfarchiad, a chusan, a rydd hawl i drefdadaeth yr etifedd; neu i gynnyfsgaeth yr aeres; ac nid rhoddi a derbyn gwyftlon chwaith; ond *priodas*. Felly nid proffes o grefydd Crist, ac nid doniau yr yspryd, a rydd hawl i'r etifeddiaeth well; ond *pertynas*. *Fy anwylyd fydd eiddo fi, a minnau yn eiddo fy Anwylyd*, medd yr eglwys. Am angau ei hunan, (heb bwys 'euogrwydd) nid yw ei ddyrnod ond ysgafn; y
mae

mae plant bychain yn ei ddioddef; a'r rhai mwyaf ofnus yn myned trwyddo yn esmwyth; ac yn ddiboen. Ac yn ddiammau, pe credem mai porth y nef ydyw, a'i fod yn fynediad i'r bywyd; yna ni a orchfygem frenin y dychryniadau ei hun; ac a orfoleddem gyda'r apostol, gan waeddi, "Angau, pa le y mae dy golyn? uffern, pa le y mae dy fuddugoliaeth?"

DOSP. 3. Ymhellach, mewn trefn i farw yn gyffurus, rhaid diddyfnu ein serchiadau oddi wrth y byd. * Mab Syrac a fylwiodd, fod "meddwl am angau yn chwerw i'r dyn a f'o yn byw mewn heddwch—neu'r gwr fyddo dihelbul, ac yn llwyddiannus ymhob peth." Tra yr ydys yn *ymfoddloni* ar wagedd y byd, rhaid meddwl mai *anhawdd* fyddai ymadael âg ef! Ond gadewch i ni newid y gwrthddrych; yn lle serchu pethau darfodedig y ddaear, rhoddwn ein serch ar bethau nefol a thragywyddol; ac yna ni a welwn yr amser yn hir y'n cadw allan o'r nefoedd; fe fyddai ynom chwant ymddattod; ac ni a hiraethem am y diwedd ag yr oeddym, o'r blaen, yn ei ofni. — Dywedir fod rhai o'r Paganiaid wedi clywed a choelio cymmaint am y *byd a ddaw*, fel y gwnaent ddiwedd arnynt eu hunain, o frys i fyn'd yno. Gwir yw, "Ni fryfia yr hwn a gredo. Etto ni fydd un Cristion yn gwbl foddlon nes myned i'w nefol artref!—

DOSP. 4. Dysgwn ymddiogelu yn erbyn ofn angau, wrth ystyried y fantais a gaiff y ffyddloniaid trwy farw; sef, y *drwg* y'n gwaredir-rhagddo.

rhagddo yn gyftal a'r dedwyddwch y'n dygir iddo. — Pan wylod brenin Persia gynt uwch ben ei fyddinoedd lluosog, wrth feddwl y byddent feirw i gyd mewn yspaid can mlynedd: Arweinydd ei lu a'i atebodd, “Y cyfarfyddent oll â chynnifer o ddrygau, fel y dymument farw ymhell cyn hynny. — Felly, union y dywedodd Job, “Dyn a aned o wraig fydd fyrr o ddyddiau a llawn helbul.” Os yw *dyddiau* ein blynyddoedd, gan hynny, yn *ddrwg*, diolchwn nad ydynt ond ychydig. Dafydd a gyfrifai ddyddiau ein hoes yn dri ugain, neu bedwar ugain mlynedd. Ond pe buasai Dafydd ei hun farw yn gynt 'fe gawfai lai o flinder oddiwrth ei feibion! Gofynwn i'n profiad ein hunain, Pa nifer o ofidiau y diangafem rhagddynt pe gwelsai Duw yn dda ein galw o'r byd mor ieuaingc a rhai a adwaenem? Os ydym yn credu yr addewid o gael bod gyd â'r Iesu, oni ddylem *lawenychu* yn hytrach nag ofni, wrth weled arwyddion angau, deued y pryd y delo: Yn enwedig wrth gosio mai † “o flaen drygfyd y cymmerir y cyfiawn ymaith?

DOSP. 5. Nid yn unig oddiwrth y drwg o *ofid* y'n gwaredir yn angau ond oddiwrth y drwg o *beckod* hefyd. Y mae bywyd Cristion yn ryfel parhaus, yn llawn peryglon a brwydrau amheus: Ein trachwantau yn llithio, y byd yn hudo, a'r diafol yn temptio, a ninnau mewn llawer o bethau oll yn llithio! Ond *angau* a ryddha o bob gofid, ac a'n lannia yn

y.

y Ganaan fry, lle na ddaw un gelyn, ac ni fydd perygl o gwympto byth: Ond *purdeb* a *gorfoledd* yn sicrhau ein diniweidrwydd a'n dedwyddwch yn dragywydd.

DOSP. 6. Yn gymmaint a threfnu o Dduw i bob dyn farw un waith, a bob dydd marwolaeth yn anhyfys i ni, oni ddylem ni ddisgwyl bob dydd, am y peth a ddichon ddigwydd i ni bob awr? Ond, gwae ni, er cynnifer o flynyddau y byddom fyw, yr ydym fyth yn dod i'r *dydd drwg* ymhell oddiwrthym; ac felly heb ymbarottoi, fel y gwr oedd heb "ganu yn iach i'r rhai oedd yn ei dŷ;" ac yna y mae *angau* yn dyfod mewn awr nad oeddym yn disgwyl am dano, a ninnau yn dychrynu wrth yr olwg. Gwyliwn gan hynny, a byddwn ar ein disgwyliad bob dydd; felly ni gawn brofi'r dychrynfeydd yn ymadael: Canys nid o herwydd y drwg a wna *angau* i ni yr ydym yn ei ofni, ond o blegid ein bod heb ei nabod, neu heb ymgynnesfio ag ef. Yr ydym yn darllain am *Philip*, brenin *Macedonia*, orchymyn o hono i'w was ddywedyd wrtho bob bore, cyn gynted ag y dyhunai o'i gwsg, "Cofia, frenin, mai marwol wyt!" Dysgwn farw cyn y delo angau.

DOSP. 7. Y mae'r ffyddloniaid yn brwydro ag angau ac yn ei orchfygu yn eu bywyd a'u iechyd; o blegid tynwyd ei golyn yn angau Crist, fel na's dichon ddrygu na brawychu credadyn mwy; "canys yr hwn sy'n credu a * aeth trwodd, o farwolaeth i fywyd," fef
ym-

ym marwolaeth y Machnydd nefol, yr hwn a dalodd yr holl ddyled; a'n cymmododd â'r Tad, a anfonodd y Diddanydd i gyhoeddi tangnefedd, ac a† roddodd i ni o'i Yspryd i wybod y pethau a radroddwyd i ni gan Dduw. Am hynny y mae'r Cristion yn distadlu'r hyn y mae eraill yn ei ofni, ac fydd raid i bawb ei brofi: Sef y gorchwyl pwysig hwnnw *marw* —o blegid ymarfer o hono â threiglo'r maen-gorcheft, *angau*, â breichiau ffydd! Y maen yr hwn a fyrth ar yr anghredadyn ac a'i mâl ef yn chwilfriw.

P E N. III.

Bod pob dydd yn rhybudd i gosio am y dydd diweddas.

YR ydym o ddydd i ddydd yn nefau i'r byd tragywyddol; a gorchwyl mawr ein bywyd, ein gwaith pennaf beunydd, ddylai fod "i ‡ ymbarottoi i gyfarfod â'n Duw!" ni's gwyddom beth a ddigwydd mewn diwrnod; beth a ddigwydd mewn awr: gan hynny, os *esgeulufwn* || *weithio allan ein lachawdwriaeth gyd ag ofn a dychryn*, sef ceisio adnabod ein hawl yng Nghrist, a lachawdwriaeth trwyddo ef; ac i ymladd dan ei faner ef yn erbyn y tri gelyn, y byd, cnawd a Satan: Os *esgeulufwn* y matter mawr hwn, meddas, a'i ro'i heibio hyd amfer arall; Pa beth yw hynny ond

† 1. Cor. ii. 12.

‡ Amos iv. 12.

|| Phil. ii. 12.

ond rhyfygu ar ddaioni Duw, a dibrifio ein eneidiau'n hunain?

Dosp. 2. Y mae athrylith ein cyrph yn agored i glefydau, ac yn ddarostyngedig i gynnifer o ddamweiniau, fel nâ's gallwn ddywedyd y byddwn fyw ac yn iach yr awr nesaf; neu a ddichon y fawl a eisgeuluso, ac a ddi-brifio, lâchawdwriaeth heddyw, gael cynnig arni hi y foru! Yr Arglwydd a ddywedodd, * "Nid ymryson fy yspryd â dyn yn dragywydd, canys *cnawd* yw efe;" (pe buasai gro-nyn o anian yr Yspryd ynddo, ni a allafem obeithio pethau gwell) y mae amser i dderbyn trugaredd, ac y mae amser y bydd y lamp yn diffoddu, a drws trugaredd wedi ei gau! Pwy a wyr nad *heddyw* yw'r dydd diweddaf y cyfranna Duw ras i edifeirwch? Ac er cael byw i weled dydd arall, pa fodd y gwyddom na fydd ein barn wedi ei selio, fel na's gallwn edifarhau; neu na byddo le i edifeirwch, er ei cheisio hi â † dagrau!

Dosp. 3. Wele, fath rwymedigaethau fydd ar bawb a glywsant y gair i ‡ ystyried ein ffyrdd, ac yn ddioed droi ein traed at dystiolaethau'r Arglwydd — ac oni wnawn yn ewyllysgar, *gyd â pharodrwydd* meddwl, fe allai y gorfydd plygu ac ufuddhau *trwy gym-mell*: Canys fe fedr Duw, yr hwn fydd rhyf-edd yn ei ddoethineb a'i ddaioni, ddarostwng dynion trwy eu taro â rhyw anhwylddeb corph, ac felly tynnu eu serch o'r creaduriaid, eu cadw rhag gwagedd y byd, eu hattal rhag pro-

* Gen. vi. 3. † Heb. xii. 17. ‡ Sal. cxix. 59.

profedigaethau, a'u gosod allan o gyfle i bechu; fel na fyddo'n bosibl eu dal hwy yn y fagl lle y daliwyd llawer eraill. Ac os trwy ryw foddion, y clwyfwyd y pennaf o'n gelynion, y pechod, ysgatfydd, oedd barottaf i'n hamgylchu, diolchwn i Dduw, a disgwyliwn fuddugoliaeth yn raddol, ar bob pechod arall: Canys os cwmpodd Goliath fe ffu'r Philistiaid oll.

Dosp. 4. Pwy bynnag a alwyd yn ieuaingc i wybodaeth o Dduw a ffydd yng Ghrift Iesu, diolchent am y ffraint o gael dwyn y † iau yn eu ieuengctid, ac ymgynnefino â gwaith tŷ Dduw yn eu hamser goreu; tra y mae eraill yn treulio blodeu eu dyddiau yngwasanaeth pechod, a than iau caethiwed. A pheth a ddywedwn am y fantais o gymdeithasu â dynion duwiol, a darllain llyfrau da? yn enwedig y Bibl sanctaidd, ac awdwyr profiadol, cymmwys i hyfforddi mewn barn a bywyd? Y rhai ydynt fe llampau yn goleuo; yn lle tywyllwch yr ethnig, anwybodaeth y Pab, ac amryfusedd Mahomet! A pha faint o ddiolch fy' ddyledus i Awdwr y gras am agor ein calon i dderbyn addysg: am ogwyddo ein hyfpryd i nefau at ei droed-faingc, i ddymuno llwyddiant yr efengyl, ac i ddeisyf ar y Tad nefol ogoneddu ei enw mawr trwy ddwyn meibion a merched lawer i ogoniant; a chael yr anrhydedd hefyd o roddi'n hyfsgwydd dan arch yr Arglwydd: O blegid y rhai fy'n aros gyd ag ef yn ei brofedigaethau y mae efe yn ordeinio

ordeinio teyrnas iddynt. Y rhai sy'n dioddef gyd âg ef a gânt deyrnasu hefyd gyd ag ef.

Dosp. 5. Ond fel y gwelom yn eglurach pa hawl fydd gennym i'r *deyrnas* honno, neu a oes fail i ni obeithio am ran o etifeddiaeth y saint yn goleuni, gadewch i ni yn ddifrifol ystyried pa fath yw ein cyflwr, a pha beth yw ein hetifeddiaeth, trwy berthynas naturiol âg Adda; a pha ddyrchafiad a ddaw trwy berthynas ysprydol â'r ail Adda, Iesu Grist? canys ni ddichon y plant ddisgwyl amgen nâ threfdadaeth eu Tad!

Dosp. 6. Pan greodd Duw ddyn ar y ddaear, efe a blannodd ynddo ddeddf natur, goleuni rheswm a chydwybod, i'w gyfarwyddo yn ei ddyledswydd i'w Greawdwr, ac i ddosparthu rhwng drwg a da; efe a'i gynnysgaeddodd â nerth, sef purdeb natur, digonol i gadw gorchymyn Duw a gwneuthur ei ewyllys. Ac yna Efe a roddodd iddo orchymyn pennodol, "Na fwyttai o ffrwyth pren ynghanol yr ardd:" (a elwir "Pren gwybodaeth da a drwg" o herwydd y canlyniad) a phe cadwafai Adda y gorchymyn hwnnw, diammau y buafai yn aros yn y stad o berffeithrwydd y crewyd ef ynddo, (a'i hiliogaeth yr un modd) nes ei symmud i'r nefoedd yn fyw: Ond, efe a * anufuddhaodd i air yr Arglwydd, fe dorrodd y gorchymyn, ac a gwmpodd, yn ol y bygythiad, i † farwolaeth! hynny yw, efe a gollodd Dduw, efe a gollodd ei obaith; ac, yn ganl, nol, efe a aeth yn druenus; ac yn agored

C

i bob

* Gen. iii. 6.

† Gen. ii. 7.

i bob drwg; efe a'i holl eppil hyd ddiwedd y byd!

Dosp. 7. Y gyfraith hon a roddwyd i Adda a elwir, Y *Cyfammod* cyntaf; yr hwn, fel y clywsom, y darfu i'n tad Adda ei dorri, a'i ddiddymmu, o ran dyn, canys fe fforffettiodd ei hawl i * *bren y bywyd* ac i bob hapusrwydd: Ac a fu farw y † *dydd* hwnnw, (o farwolaeth ysprydol) efe a gollodd Dduw, fel y soniwyd, collodd ei heddwch, a'i ddelw, a'i gyfeillach; ac felly efe a ddaeth yn fyrr o § *ogoniant* Duw: sef megis na ogoneddodd efe Dduw, trwy ufuddhau iddo ar y ddaear, efe a gollodd ei hawl i ddedwyddwch gyd â Duw yn y nesoedd. Ac y mae'n ammhofibl, bellach, i un cnawd fod yn gadwedig trwy ‡ *weitbred-oedd* y ddeddf, o blegid er tod Adda, trwy greadigaeth yn feddiannol o rinweddau dwyfol; etto, trwy drosedd efe a'aeth mor dlawd, fel na feddai ar oleuni na nerth i drosglwyddo i'w blant. Ac felly nid oes neb o'i hâd a all roddi iawn dros bechod, na chadw'r gyfraith mwy. Ond Duw o'i ras, a wnaeth *Gyfammod newydd*, nid yn sefyll ar un rhyw ammod i'w gyflawnu gan ddyn, mwyach; eithr yn gynnwysedig o addewidion, i gyd, i'w cyflawnu gan Dduw: Y mae'r fwm o hono wedi ei dal-fyrru yn y geiriau rhai'n, "Efe a yffiga dy ben di"—A'r cyfammod hwn, (neu, yn hyt-trach, yr Addewid) a eglurir yn helaethach yn

• Gen. iii. 23, 24.

§ Rhuf. iii. 23.

† Gen. ii. 17.

‡ Gen. iii. 5.

* yn llyfr y prophwydi; sef y genid Crist, yng-hyflawnder yr amser, o † wraig; ac y cymmodai efe ni â Duw trwy ei waed ef; sef trwy farw o farwolaeth felldigedig, fel drwgweithredwr, drosom ni; a thrwy gyflawni bob ufudd-dod i'r ddeddf ar ein rhan ni, y pwrcaiai efe i ni bob bendith yma, a bywyd tragywyddol ar ol hyn! ac felly *yffigo siol y farph*, sef ein gwared o dan awdurdod fatan lle y syrthiasom ni oll trwy gamiwedd Adda.

DOSP. 8. Hwn yw'r *Cyfammod* dan ba un y mae'r holl ffyddloniaid er dyddiau *Abel*; sef cyfammod hedd, disyfl, a digyfnewid yn dragywydd: Fel yr ymddengys wrth ystyried natur y cyfammod ac helaethrwydd yr addewidion. Canys, y mae'r cyfammod hwn ar ddull *testament*, neu lythyr cymmun, wedi ei gadarnhau trwy ‡ farwolaeth y Testamentwr! Fe fu Crist *farw*, ac efe a gyfododd drachefn, a byw ydyw i gyflawni, neu i fod yn *Executor* o'i *ewyllys* ei hun! gan hynny ni chaiff un gelyn ddifreintio gwrthrychau ei ras o'r bendithion a addawodd efe iddynt, sef maddeuant pechodau, a || chalon newydd; *gras* a thangnefedd; *Ffydd* i gredu, a thangnefedd trwy gredu; gydâ'r gair *cred*, efe a rydd galon i gredu; Gydâ'r gair *edifarbewch*, efe a rydd edifeirwch, &c. canys EFE sydd yn gweithio ein holl weithredoedd ynom ni—"Myfi a roddaf fy nghyfraith o'u mewn, ac a'i 'sgri-

C 2

fenaf

* Esa. vii. 14. Heb. x. 5. Sal. xl. 6. 7. Zec. ix. 11.
 Jer. xxxi. 31. † Gal. iv. 4. ‡ Heb. ix. 17.
 || Jer. xxxii. 39. Eze. xi. 19. a xxxvi. 26.

fenaf hi yn eu calonnau; ac mi a fyddaf iddynt hwy yn Dduw, a hwy a fyddant i mi yn bobl"—felly, gan mai efe fydd yn gweithio ynom i * ewyllysio a gweithredu o'i ewyllys da ei hun, y mae'r addewidion *yn sicr i'r boll bôd*, a sylfaen ein iachawdwriaeth yn ddisigl! Am hynny cofied y neb fydd yn credu, neu yn ewyllysio credu, mai Crist yw *Arddwr a Pherffeitbydd* ein ffydd, ac efe a weddiodd na ddiffigiai ffydd ei ddisgyblion; ac efe a wobrywa waith ei ras ei hun â gogoniant tragwyddol, gyd ag ef ei hun, yn y nefoedd, er mwyn ei enw mawr.

Dosp. 8. Gan hynny, os bydd neb yn teimlo ei hun yn wan, cofied y gair, *Yn yr Arglwydd y mae i mi gyfiawnder a nerth*. Os yn euog, gyd ag ef y mae trugaredd a maddeuant. Os yn dywyll, *Yr Arglwydd yw fy ngoleuni*. Os heb galon mewn hwyl i weddio, cofied y gair, *Myfi a dywalltas yspryd gras a gweddi*. Os yn annyallus, y mae Crist yn *Ddoethbined*; † ceisied gyfarwyddyd ganddo. Os yn farwedd, *Efe a'n bywbâ*. Os yn amddifad, *Efe a ddaw attom*. Os yn ddiymgeledd, *Efe a'n ymgeledda*. Os gelynion a godant y'n herbyn, *Efe a ymladd â'r rhai a ymladdant â ni*. Ac, medd y Salmydd drachetn, *Yn yr Arglwydd y caf y rhai hynny oll danaf a gyfodant i'm herbyn*: Ac, medd Paul, *Y gelyn diweddas, sef angau, a ddinystir*.

Dosp. 9. Cnd, gwedi clywed am addewidion mawr a gwerthfawr, rhaid ystyried i bwy

* Phil. ii. 13.

† Iago i. 5.

† Sal. xxxv. 5.

y maent yn perthyn, fel yr adnabyddom ein hawl iddynt? Yr ateb yw, i'r fawl fydd yn credu! * *Pob peth fydd bafibl i'r bwn a gredo*— Eithr, fe ofynir, ysgatfydd, Pa beth yw credu? a pha beth yw ffydd, mewn ystyr ysgrythurol? Dyma gwestiwn pwysig yn wir, mor anhawdd ei ateb ag yw dywedyd pa beth yw enaid! Etto y mae ffydd yn bod, a mawr yw'r rhyfeddodau a wnaeth hi erioed, fel y dywed † Paul yn ei epistol at yr Hebreaid. Ond gwybyddwn, fel y mae llawer yn gynhwysedig mewn enw cyffredin, megis *pren*; sef y gwraidd, y corph, y rhyfsg, y canghennau, &c. neu *ddyn*; corph ac enaid, aelodau, cynheddfau, ferchiadau, &c. Felly y mae ffydd yn amrywio, neu fe'i nodir wrth amryw enwau, yn ol ei hamrywiol wrthddrychau. 1. Y mae'r § Ysgrythur yn wrthddrych ein cred: Rhaid credu'r gwirionedd, sef beth bynnag a ddywedodd Duw; yn enwedig y dyftiolaeth a † dyftiolaethodd Duw am ei Fab. 2. Y mae Duw ei hun, sef ei Hanfod, yn wrthddrych ein cred; ‡ *Rhaid yw i'r neb fydd yn dysfod at Dduw, gredw ei fod ef*,—3. Y mae'n rhaid credu ym Mab Duw; *Yr ydych yn credu yn Nuw, credwch ynof finnau befyd*, eb efe. Rhaid credu dirgelwch ei gnawdoliaeth, ei fod yn *Emmanuel*, Duw gydâ ni, Duw yn ein natur ni: A chredw mai Efe yw'r *Messia*, yr un a addawyd yn Achubydd i ddynol-ryw; *Oni*

C 3

cbred-

* Mat. ix. 29. Marc xi. 24.

† Heb. xi.

§ Ioan v. 47.

† 1. Ioan v. 11.

† Heb. xi. 6.

* *chredwch mai myfi yw Efe, chwï a fyddwch feirw yn eich pechodau!* Efe † yw'r iawn, a'r unig iawn, dros bechodau'r byd Trwyddo ef y mae diangfa oddi dan felldith y ddeddf; a rhyddhad o law ein holl elynion, y byd, cnawd a satan, angau, y bedd ac uffern; canys trwy ddwyn y felldith fe dynodd golyn angau! a thrwy ei ufudd-dod perffaith ef i sanctaidd ‡ gyfraith Dduw, y mae i ni obaith bywyd tragywyddol gyda Duw yn y nefoedd.

Dosp. 10. Ac megis y mae i ffydd lawer gwrthddrych, y mae o ffydd lawer math; sef ffydd *hanesïol*, neu athrawiaethol; hynny yw, goleuni a chydsyniad â'r gwirionedd yn y deall, heb gael ei briodol effaith ar y galon; ffydd § *farw* ydyw hon. Ac y mae ffydd *amserol*, sef ffydd yn ymddangos yn gywir o ran effaith, ac etto yn gau o ran egwyddor; hynny yw, y mae hi yn blodeuo yn y serch ond nid yw yn gwreiddio yn yr yspryd: dichon fod goleu yn y deall, a chydsyniad â'r gwirionedd, neu wrando'r gair yn ewyllysgar, a'i dderbyn (tebygid) yn llawen, fel Herod yn gwrando Ioan fedyddiwr, heb ras, neu heb wir gyfnewidiad, yn y galon; neu heb fod yn gyfrannog o'r ddwyfol anian! y ffydd hon a gyffelybir i'r had ar greigle, ac a ddiſlanna mewn awr o brofedigaeth Y mae hefyd ffydd wyrthiol (mewn ystyr gweithredol a dioddefol) fe gredodd *Judas* y gallai'n Har-glwydd ei awdurdodi i fwrw allan gythreuliaid;

* Ioan viii. 24.

† Rhuf. iii. 24. 25.

‡ Rhuf. iii. 28. Gal. ii. 16.

§ Iago ii. 17.

iaid; ac y mae lle i feddwl iddo weithredu felly, megis yr apostolion eraill. Fe gredodd *Jebu* y byddai efe yn frenin ar Israel, ac a lwyddodd i ddifetha holl dŷ Ahab. Yr ydym yn darllain am yr efrydd yn *Lystra* fod ganddo *ffydd i gael iachad*. Ac fe gredodd Pedr y gallai efe rodio ar y môr; ond, da fod ganddo well ffydd am faddeuant pechod, onid é fe fuasai'n debig i soddi i uffern! Ond, yn ben-naf, y mae Ffydd *gadwedigol*, neu gyfiawn-haol: Sef gras wedi ei genhedlu yn yspryd dyn gan Yspryd Duw, ac a adwaenir wrth ei ffrwyth, sef ei weithrediadau: Canys fe'n dysg yn effeithiol i weled a theimlo ein bod yn bechaduriaid colledig; yn gyfryw âg y tyftia'r ysgrythur ein bod; ac nad oes iachawdwriaeth mewn neb, na dim, ond Crist Iesu! Am hynny y mae efe yn *werthfawr gennym fel ein Pen a'n Perchen, ein Harglwydd a'n Duw. Ac yr ydym yn ewyllysgar yn ei dderbyn ef i'n calon yn ei holl fwyddau cyfryngol, sef yn Offeiriad, yn Brophwyd ac yn Frenhin; gan ymgysylltu ag ef, glynu wrtho yngwraidd ein hyspryd; ac ewyllysio ymadael â phob peth ar ei fwyn ef; a byw iddo nes y delom i fyw atto. Ac yna, er ammeu ein hawl *personol*, dan gwmwl neu trwy rym profedig-aeth, ni chollwn yr iachawdwriaeth dragywyddol; yn gymmaint a'n bod yn gyfrannogion o'i yspryd ef. Y mae baban yn etifedd cyfreithlon i'r drefdadaeth er ei fod heb nabod ei dad.

Dosp.

DOSP. 11. Yn nefaf, gwedi ystyried pa beth yw *ffydd*, nod arbenig etifeddion Duw; gadewch i ni ymofyn pa beth yw *edifeirwch*? hynny yw, nid newid barn am bethau, ac nid galaru neu bryderu, yn unig, oblegid ein pechodau; eithr newid calonnau, neu serchiadau, a throi yn wirioneddol, ac o wraidd ein calon, oddi wrth ein pechod a'n holl eulynod at y Duw byw! ac nid gwaith un dydd ydyw, ond egwyddor weithgar barhaus yn yr enaid holl ddyddiau ein bywyd; trwy ba un yr ydym yn * *dilyn* adnabod yr Arglwydd; ac fel Paul yn † anghofio'r pethau o'r tu cefn, ac yn ymestyn at y pethau o'r tu blaen; gan edifarhau beunydd am ein pechodau gwybodus, fel Dafydd wrth gerydd Nathan; neu Pedr wrth ganiad y ceiliog. Er y dichon y *ffordd* i edifeirwch fod yn ddyrys ac yn af-rwydd, etto y mae *stad* edifeirwch yn gyfurus, ac yn iechyd parhaus. Os mynnwn gael edifeirwch na b'o edifeirwch o honi, y mae'n rhaid myned trwy drallwn sy'n wir drallod; sef gweled a phrosi ffeidd-dra pechod, a'r chwerwder o hono; o ran ei wreiddyn a'i weithrediad. Y mae dyn yn bechadur, nid yn unig trwy droseddiad, sef o ran gweithrediad, ond trwy *genbedliad*. Yr ydym wrth naturiaeth yn blant digofaint, yn llygredig, yn aflan, nid yn unig yn ddaroftyngedig i wendid, ond yn llawn o bob aflendid: Hâd pechod wedi greddfus ynom, sef yn holl blant Adda: yn ganlynol, yr ydym yn anghymmwyys i gyfeillach.

* Hosea vi. 3. † Phil. iii. 13.

gyfeillach Duw, ac * yn annigonol i waith Duw; yr ydym, o ran naturiaeth, sef greddf pechod, yn wrthddrychau digofaint Duw: o blegid ni wnawn ni ddim ond pechu yn erbyn Duw: a phwy bynnag a fyddo byw a marw yn y cyfryw gyflwr, diammau y collir ef yn dragywydd! O, mor anhawdd gan ddyn wedi ymgynhefino â phechod gyfaddef hyn! myfi, mor aflan! medd dyn; fy meiau bach i yn haeddu uffern! plant newydd eni, ac ynghroth eu mammau, yn bechaduriaid? caled yw'r ymadrodd! pwy all ei ddioddef?

DOSP. 12. Wele, dyma'r orcheft, credu a phrofi a chyfaddef! canys rhaid yw cyfaddef wrth Dduw, ein bod wedi pechu mewn meddwl, gair, a gweithred, a chwedi haeddu ein damnio; ac, oni thrugarhâ efe wrthym a'n achub trwy ei ras, mai damnio ein hunain a wnawn ni yn dragywydd.—ie, rhaid nid yn unig cyfaddef ein bod yn bechaduriaid, eithr hefyd cyfaddef pob pechod wrth ei ben; a'i fod yn dra phechadurus; gydâ bwriad difrifol i ymwrthod â hwynt *oll*—“yn dy erbyn di y gwnaethum y drwg *bwn*,” medd Dafydd; ac am y beiau na's gwyddom, dywedwn gydâg ef—“glanha fi oddiwrth fy meiau cuddiedig!” ac fe ddichon fod yn addas ar ryw achosion gyffesu ein pechodau nid yn unigwrth Dduw, ond hefyd wrth ddynion; er i rhai anwybodus wawdio am hynny—† “cyffetwch eich camweddau bawb i'w gilydd, a gweddiwch dros eich gilydd,” medd

* 2 Cor. iii.

† Iago v. 16.

medd yr apostol: Nid gan feddwl y dichon ein cyd-grist'nogion, na'n *athrawon*, dwyn enaid o'r *purdan*, ar ol i ni farw, fel y breuddwydia'r *papistiaid*; nagê, ond i dyftio gwirionedd ein hedifeirwch (yn enwedig os gwnaethom gam â neb) ac fel y caffom weddi a chyingor ein brodyr ysprydol, cyfarwydd ym-hethau Duw, *cyn* ein marw, a myned na ddychwelwn mwy.

Mewn gair, Pwy bynnag y fydd *felly yn credu*, ac *felly yn edifarhau*, diammau ei eni o Dduw; ac er ei orddiwes gan ryw brofedigaeth, neu ei lythio i ryw bechod cyoedd; etto, os efe a addef ei bechod, ac a ymadnewyddu drwy edifeirwch, diau y caiff trwy ras fuddugoliaeth o'r diwedd: ac yr etifedda wob'r y fyddloniaid yn y bywyd tragywyddol.

P E N. IV.

Am Weddi.

TR A fyddom ar ein pererindod yn y-byd rhaid i ni weddio yn *ddibaid*: y mae diffygion i'w cyflawni beunydd, ac y mae bendithion i'w derbyn beunydd; y mae pechodau i'w maddeu beunydd; a pha fodd y disgwylwn gael y pethau hyn ond trwy weddi? a phe medrem ni ymdaro o ran cynhaliaeth, heb ofal Ragluniaeth; etto byddai rhaid cyfaddef ein bod mewn llawer o bethau oll yn llithro bob dydd! ac y mae'n rhaid cyffesu

cyffesu ein beuau i Dduw, a cheisio maddeuant newydd; ac yn sic rhaid cyfaddef fod arnom rwymau i ddiolch am lawer o fendithion a thrugareddau newydd, ag yr ydym beunydd yn eu derbyn; felly y mae'n weddus dychwelyd clod a mawl yn gyffon i'r Rhoddwr o honynt: Pa fodd gan hynny yr esgeuluswn ddyledswydd ag fydd arnom gynnifer o rwymedigaethau i'w chyflawni?

DOSP. 2. Ystyriwn, fod ymarfer â gweddi yn gynnorthwy i gyflawni bob ddyledswydd arall. Tra fyddo *ein* * *kymarweddiad*, felly, yn y *nefoedd*, fe fydd pethau ifod yn fach ac yn ddistadl yn ein golwg. Hyn a chwanega *amynedd* mewn cystudd a thrallod, pan b'o ffydd yn myfyrio ar y diben gogoneddus i ba un y maent yn tywys, sef bywyd tragwyddol; a'n bod yn cael "ein trallodi yn y byd fel na'n cyfrgollir gydâ'r byd! a thra b'om yn *edrych am daledigaeth y gwobrwy*, pa mor ofalus fyddwn i wneuthur ewyllys Duw. Mewn gair, gweddi ffydd a dynn i lawr fendith y Nef; a ddug i ni heddwch a boddlonrwydd yn y byd hwn, a choron gogoniant yn y byd a ddaw.

DOSP. 3. Y mae rhai Cristianogion yn digalonni gweddio, o blegid nad ydynt yn llwyddo mewn gweddi: Clywsant i'r † haul sefyll wrth weddi Josua; ac i Dduw gau'r nefoedd rhag gwlawio wrth ddeifyfiad Elias: Hezecia hefyd a ga'dd estyn ei oes! a'r apostolion a iachasant y clof a'r dall; ac a godasant

y

* Phil. iii. 20. † Josua x. 12.

y marw i fyw! ond am danynt hwy, nid ydynt yn cael cymmaint ag fy'n eisiau at eu cynhaliaeth, ond yn brin, er gweddio llawer!

Dosp. 4. Mewn perthynas i'r gwyrthiau a soniwyd nid rhaid, bellach, wrthynt; a rhyfyg fyddai disgwyl am danynt: canys gwyddom fod Duw yn wrandawr gweddi: ac y gwna weddi ffydd i * Haul cyfiawnder sefyll!—ac os nad ydym yn cael ein dymuniad mewn pethau a debygem ni yn angenrheidiol, na roddwn ddim yn ynyd yn erbyn Duw; cofiwn na's gwyddom ni beth fydd oreu er ein lles! gwell i ni, ysgatfydd, fod yn ofidus nag yn llwyddiannus, holl ddyddiau ein bywyd: Os felly, ein colled ni fyddai colli ein croes; neu os gwel Duw fod yn dda ein dwyn, ryw bryd, i gyflwr amgenach, fe allai fod yr amser heb ddyfod; a bod rhaid ein profi yn gyntaf: ond disgwyliwn wrtho tra fyddom byw, ac efe a'n dyrchafa mewn amser cyfaddas; canys ni fyrrhaodd braich yr Arglwydd, ni thrymhaodd ei glust, ac ni chaeodd ei ymysgaroedd; gwell i ni adael i ragluniaeth Duw y'n trefnu nag i ni geisio trefnu ein hunain!

Dosp. 5. Y meddyg a wyr oreu pa hyd y rhaid i'r claf wrth physygwriaeth, nid gwyw geisio ganddo arbed! rhaid dilyn ei gyngor neu bod heb ei gyfarwyddyd, a chymmeryd a ganlyn. Felly, ffolineb yw meddwl nad yw Duw yn clywed gweddiau a griddfannau ei bobl o blegid fod y clefyd neu'r blinder heb ymadael; canys fe ddichon fod Duw yn gweled

gweled na cafodd y chystudd etto yr effaith ddymunol arnom, sef i farweiddio ein drwg anwydau, neu ladd y pechod yr ydym yn fwya tueddol iddo; a phe buafem yn cael ein dymuniad, y mae'n bosibl y buafem yn syrthio i ryw bechod ag yr ydym yn awr yn ddiangol rhagddo; a than euogrwydd cydwybod, ag yr y'm yn rhydd oddiwrtho. Neu fe allai ei fod yn ewyllysio profi ein ffyddlondeb a chyweirdeb ein calon megis y profodd berffeithrwydd Job; fel y'n gwobrwyir yn helaethach yn y diwedd. Canys pa amlaf f'o cystuddiau'r ffyddloniaid mwyaf i gyd fydd eu cysuron: "Y rhai a hauant mewn dagrau, a sedant mewn gorfoledd!" neu, y mae Duw yn ein cospi yn y byd yma fel y'n arbeder yn y byd a ddaw! ymhob ffordd fe ddichon fod Duw yn ateb ein gweddiau oreu trwy barhâd o'n cystuddiau: Ac onid ydym yn mwynhau ffrwyth ein gweddi trwy gael amynedd i ddioddef?

Dosp. 6. Y mae Iago yn dywedyd am rai, "ceisio yr ydych, ond nid ydych yn cael, am eich bod yn ceisio ar gam;" y mae'n bosibl ein bod ninnau felly yn rhy tynych; gan hynny dylem ystyried cyn gofyn, a ydyw'r peth a ddeisyfom yn gyttunol â'r yfgyrthurau ac yn addas i Dduw ei ganiattai i ni? rhag i ni geisio er mwyn boddio ein hunain, neu ryw chwant ag y dylid yn hytrach ei groeshoelio! Gwell yw dymuno gan Dduw y bendithion y mae efe'n gwybod fydd oreu er ein lles, nag i ni ryfygu ei gyfarwyddo ef pa beth i roddi i ni.

Dosp. 7. Os mynnwn lwyddo o flaen gorfedd gras, rhaid i ni fwrw ymaith bawb ei eulun, a nefau mewn hunan-ymwadiad, mewn ffydd, gobaith, a chariad: Canys os ymddy-gwn fel ei elynion, pa fodd y disgwylwn y'n gwobrwyo fel ei weision? a choflwn mai gwell yw gweddi ferchus na gweddi drefnus; a gweddio'n fynych na gweddio'n faith; y mae ochenaid y Publican tlawd yn fwy derbyniol na ffraethineb y Pharisead; a chweddi gweddio, na fyddwn amheus ynghylch yr attebiad, ond gadewn y canlyniad i Dduw; y mae genym sicrwydd ei addewid, os felly y gwnawn ein deifyfiadau yn hyspys ger ei fron, "na fydd ein llafur yn ofer yn yr Arglwydd."

Dosp. 8. Os mynnwn gael cydwybod heddychol, wrth fyw ac wrth farw, cymmerwn gyngor yr apostol, * "ymgedwch ynghariad Duw:" Sef, nid yn unig ei barchu, dymuno ei fwynhau ac ymlenwi o hono, eithr hefyd ofalu ar ryngu ei fodd; cadw ei orchymynion a byw iddo; gan ymwrthod, hyd eithaf ein gallu, â phob peth fydd debyg i'w anfoddloni neu i beri dieithrwch rhwng ein hyspryd ag ef.

Dosp. 9. Ac os ydym yn caru Duw, cerwn ein cymmydog hefyd; nid ar air ond ar weithred; sef trwy fod yn barod i wneuthur daioni i ddangos pob caredigrwydd a mwyneidd-drag ag a allom; dywedyd wrtho yn gyfrinachol am ei feiau, hyfforddi'r anwybodus, a chynorthwyo'r tlodion, rhoddi a chyfrannu, yn ol yr hyn fyddo gennym. Ac os byddwn ffyddlon

ffyddlon ar ychydig fe'n gosodir ar lawer, ac ni a gawn, yn y diwedd, ein galw i mewn i lawenydd ein Harglwydd.

Dosp. 10. Wedi dywedyd cymmaint mewn perthynas i ymarferiad crefyddol, y mae'n rhaid dywedyd ychydig ynghylch ymddygiad moesol: Ac, 1. o ran cyfeillion; dylid ymgadw, yn enwedig mewn clefyd, yn y cyfryw dymmer ag a dystiolaetho i bawb a ddel i'n edrych, ein bod yn deimladwy o'n cyflwr; ac yn meddwl am y byd tragywyddol tu a pha un yr ydym yn prysuro; ac hesyd ein bod yn foddlon i drefn Duw tuag attom. 2. Pan fyddom yn unig; nac aed un dydd heibio heb gymmeryd ryw amser i holi ein hunain; rhoi tro i mewn i'n calon i ymofyn, Pa le y mae'r hwn fydd hoff gan ein henaid? ac felly trwy fyfyrion, darllain, neu ryw foddion crefyddol, ail-ennyn dawn Duw yr hwn fydd ynom, a chwanegu zeal cariad. 3. Os mewn iechyd, neu yn trin ryw achosion bydol, a'n meddyliau ynghylch gorchwylion y ddaear, treisiwn y byd o ymbell funud, o leiaf, i ddyrchafu'n meddyliau tua'r nef ac anfon faeth-weddi at Dduw ein iachawdwriaeth: a'r cyfryw gynnildeb a wna fawr les i'n henaid heb rhwystr ar ein gwaith. Fe ganmolir ryw frenin neu ymerawdwr paganaidd, am ei fod ynghanol trafferthion, yn codi ei lygaid tua'r wybren, ac yn myfyrion ar adeilad hardd y nef, lluosowgrwydd y fer, ac ysgogiad y Planedau. Pa faint mwy y dylai Cristionogion fyfyrion ar yr hwn a'u creodd hwy a ninnau; ac i ba un yr

ydym yn ddyledwyr am bob munud o'n bywyd, ac y dylem ei foli yn ddibaid am ei drugaredd anrhaethadwy?

DOSP. 11. Mi a wn na fydd yr hyfforddiadau rhai'n dderbyniol gan neb, ond a gaffo fefur o olwg ar bethau ysprydol; gweled ratoriaeth a sicrwydd y byd a ddaw; gwagedd ac anwadalwch y byd hwn; mai gofidus ac annigonol i foddioni enaid, yw'r dedwyddwch pennaf fydd ynddo.

DOSP. 12. Y ma'n amhosibl ddarlunio gogoniant y nef, neu draethu yn gyflawn ddedwyddwch y lle, * *y fychir ymaith bob dagrau oddiwrth ein llygaid, ac ni bydd marwolaeth mwyach, na thristwch, na llefain, na phoen.* Ein cyrph a rhyddheir oddiwrth bob anhwylddeb; ein heneidiau oddiwrth bob blinder; ein cyrph a newidir i fylwedd anllygredig ac anfarwol; ein heneidiau a ddiddenir â'r gwrthddrychau mwyaf hoff, cyffurus a gorfoleddus; canys gwelant wedd eu Priod: A'r ddau a fyddant yn anrhaethol ddedwydd ger ei fron i dragwyddoldeb, ymhlith y dyrfa fawr a garwyd ac a olchwyd; heb ddim perygl o golli na phrinhau'r mwynhad byth.

DOSP. 13. Duw bendigaid! Pa mor annhebig i hyn yw'n rhan yn y byd hwn? yr ydym yn fynych yn athrist ac yn anghyffurus; ac onid ydym; gwaeth ydyw etto, canys "gwae y rhai fydd lawen yr awr hon!" nid oes ddiwrnod yn myn'd dros ein pennau nad ydym yn bwytta ein bara gydâ gofid a gofal. Yr ydym

ydym yn blino ar y fydd yn bresenol, ac yn ofni yr hyn fydd i ddyfod; a'r hyn a aeth heibio, nyni a'i coffawn gyda dolir calon. † *Dyn a wyr chwervder ei galon ei bun.* Ac os edrychwn o'n hamgylch ar hŷd wyneb y byd, pa beth a welwn, pa beth a glywn, yn amryw deyrnafoedd y ddaear, ond rhyfel a therfysg? pob peth yn cyd-redeg i ddistryw ac anglyfannedd-dra: a phawb yn cydweithio i waradwyddo, ac i ddifetha, y naill y llall! Os ystyriwn yr eglwys, yr hon yw ein mam ni oll; och! fel y mae ei phlant annaturiol hi yn rwygo ei hymysgaroedd â'u hathrawiaethau gau, a'u hymranniadau blin! ond, mewn pechod y mae'r rhan fwyaf yn cyttuno, pawb yn * ymgwpplyffu mewn cydfwriad bradychus a gwrthryfel, parhaus, yn erbyn Duw a'u heneidiau eu hunain —

Dosp. 14. Os edrychwn yn nes gartref, ar ein hynys ein hunain, cawn achos i wylofain; canys er ryngu bodd i Dduw, hyd yn hyn, gynnal heddwch yn ein tir, i edrych a edifarhaem ni fel y diangem rhag ei farnedigaethau: Etto, gwae ni! y mae ei law yn estyngedig i'n taro ni; a pha beth yr ydym yn ei wneuthur i attal y ddyrnod, ond poeri yn ei wyneb, — trwy bechu yn rhyfygus i'w erbyn; gan hynny pa beth a ddisgwyliwn, ond y disgyn y farn arnom er ein gwaradwydd a'n gwae? Yn wir, y mae achos i ddychrynu wrth feddwl am fuchedd annuwiol, a chyflwr di-edifeiriol ein gwlad, dan yr holl foddion a

D 3

drefn-

drefnodd ragluniaeth Duw i'n diwygio. Tān a losgodd ein anneddau. Y cleddyf a laddodd ei filoedd ! a chlefydau a barnedigaethau dieithr ar fôr ac ar dir, ymhell ac yn agos, a laddasant eu myrddiwn ! ac etto yr ydym yn anufudd ac yn parhau yn wrthryfelgar, gan ddywedyd *beddwch* wrth ein henaid yng-hanol peryglon.

Bellach, O frodyr ! ymrown trwy ras, na fyddom mwyach gyfrannogion o'r pechod, ac felly trwy diriondeb ein Duw, ni a ddiangwn rhag y plâ, ac a lanniwn i'r porthladd tawel, lle y mae gorphwysfa tragywyddol.
Amen.

P E N. V.

Am gyflwr y Saint mewn Gogoniant

GWEDI gweled yr enaid crediniol yn iach trwy ddyffryn angau i mewn i Baradwys; gadewch i ni fyfyrïo gronyn ar ddedwyddwch y lle. Fe elwir y nefoedd yn *Baradwys*, i arwyddo cyflawnder bendith; ac i ddangos i ni, pa beth bynnag y gollasom yn Adda, y cawn ei fwynhau yng Ghrïst, heb ddim perygl o'i gollh; o blegid ni fydd un getyn i'n difodli, na drwg i'w ofni mwy ! Cerubiaid; a gadwafant ffordd pren y bywyd rhag Adda, a'n dygant ni yn llawen at * Grist. Ac yna fe fydd ein holl fynhwyrau ar waith yn

yn rhyfeddu; ein llygaid a welant y Brenhin
 yn ei degwch, harddwch ei dŷ, a gogoniant
 ei frenhiniaeth: Ein clustiau a ddifyrir â hyf-
 ryd cydgerdd yr angylion a'r feintiau gogo-
 neddus: Ein arogliaid a foddlonir ag arogl
 myrr, aloes, a chafia, wrth wisgoedd y Priod-
 fab: Ein blas a foddheir â manna'r nef, *para*
angylion, a gwin newydd y deyrnas: Ein
 dwylaw a deimlant Air y bywyd; cawn fraich-
 eidio Iachawdwr y byd; ein traed a gerddant
 ystrydoedd y ddinas aur, y Jerusalem nefol.
 Ond na ddyallwn y pethau hyn yn llythrenol,
 eithr yn gyffelybiaethol: Y mae gogoniant y
 nef yn rhy uchel i'n deall presenol, fely mae'r
 haul yn rhy danbaid i'n llygaid, oddi eithr
 gweled ei lun mewn dwfr: ond gwybyddwn
 yn sicr, wrth son am dragywyddoldeb nas
 gallwn draethu ymadroddion rhy uchel: Er
 y gallwn dywedyd geiriau rhy ddynol, neu
 arfer cyffelybiaethau rhy wael.

Dosp. 2. Duw yng Ghrifft, yw unig-
 gwrthddrych hyfrydwch y saint mewn go-
 goniant: Canys pan welont ef heb len, fe'u
 harddwisgir â'i ddelw ef; byddant mor debig
 iddo ac y mae'n bosibl i greaduriaid fod. Y
 mae rhai yn ymofyn, a ydyw pawb yn gydradd
 yn y nefoedd? Pa fwy a wypom am werth-
 fawrogrwydd y Gwaredwr yma, mwya i gyd
 y parchwn ac y moliannwn ef yno; a pha
 fwy y carom ef, mwya boddlon fyddwn fod
 yn ei gyfeillach a chael edrych ar ei degwch
 a pha fwy a wnelom drosto ar y ddaear,
 mwya i gyd y llawenychwn pan elom atto i'r
 nefoedd;

nefoedd; “ a’r hwn a hawo yn helaeth a fed yn helaeth:” Nid aur ac arian a wna’r rhagoriaeth yno, ond *cariad*. Fe ymofynir, a fyddwn yn adnabod bawb ein gilydd yn y nefoedd? Diammau fe fydd ein gwybodaeth yn helaethach, fel y mae’r fuchedd yn rhagorach; y disgyblion a adnabuant Moses ac Elias yma, pa faint mwy yno? ond gan nad pwy mor helaeth fydd ein + adnabyddiaeth, nid cnawdol fydd y gariaeth. Fe nebydd tad ei blant, ond nid am ei bod yn blant iddo ef y câr efe hwy; eithr am ei bod yn blant Duw, ar ddelw’r Tad nefol, ac yn etifeddion y deyrnas: Mewn gair, ni charwn ni neb ond yn Nuw, ac er mwyn Duw; megis y byddant hwy ynddo ef ac yntau ynddynt hwythau. Dyfsgwn edrych i fynu a disgwyl cyflawniad y pethau hyn; a chofiw’n fod yn rhaid *sefyll* yn y farn i roddi cyfrif o’n gweithredoedd, cyn *eistedd* i lawr i wledda yn y nefoedd! Wele y mae’r Brenhin tragywyddol, ein Barnwr mawr yn dyfod! feddaeth i’n prynu, diolchwn iddo; efe a ddaw i’n barnu, disgwyliwn wrtho; a byddwn barod.

Dosp. 3. Tri math o ddynion a fernir ganddo, 1. Rhai na chawsant un athro, ond natur; na llyfr ond creadigaeth; nac addysg ond ragluniaeth. 2. Y rhai a gawsant ddatguddiad o ewyllys Duw yn ysgrifenedig, megis yr Iuddewon, gyfraith Moses. 3. Y rhai a gawsant oleuni yr Efengyl, trwy Iesu Grist: Y rhai cyntaf *heb y ddeddf*, ac a gondenmir am fogi llais cydwybod: A’r rhai a bechasant

bechasant dan y ddeddf a fernir wrth y ddeddf:
 A'r euog a dderbyn farn fwy, am esgeuluso
 pethau mawrion y gyfraith. Y rhai dan yr
 Efengyl, a fernir wrth eu hymostyngiad i'r
 Efengyl; *b. y.* " y fawl a gredo a fydd gadw-
 edig, a'r fawl ni chredo a ddeinnir." Ac yn
 ddiammau, ni fydd neb dan dromach farn
 na'r rhai mewn gwlad *grist'nogol* a wrthodant
 Grist; ac a ddiystyrant y *Gyfraith* a ddaeth
 allan o Sion! " Esmwythach fydd i *Sodom* a
Gomorrah yn nydd y farn, nag i'r cyfryw rai."
 Y mae rhai yn gofyn, Pa le y bydd y farn?
 Yn ddiau, fe fernir pob pechadur yn euog yn
 y man lle y byddo; naill ai tu yma i angau,
 fel Judas; neu yn angau fel Difes: -*Lle y*
byddo'r gelain yr ymgasgl yr eryrod! Ond y farn
 ddiwedda'r fydd * yngwydd pawb. Drwg-
 weithredwr, si a wyddom, a farnir yn euog
 gan y rheithwyr mewn ystafell; ond efe a
 dderbyn ei ddedryd yngwydd yr holl Lys.
 Brysiwn at orfedd gras, i dderbyn rhoddion
 Duw; ac yna ni a gawn godi ein pen ac a
 fyddwn lawen o flaen gorsedd barn! Cerddwn
 † ffordd yr hen dduwiolion, rhodiwn llwy-
 brau ffydd, ac ni a gawn ‡ *orphwys* gyda'r
 Saint.

Dosp. 4. Y mae'r gair yn son am dair or-
 phwysfa; yn gyntaf, pan orphenwyd y grea-
 digaeth. 2. Pan orphenwyd Prynedigaeth.
 3. Pan berffeithir lachawdwriaeth; pan ddych-
 welo'r enaid at Dduw wedi ei drwsio yn hardd-
 wisg cyfiawnder Duw! ac yn enwedig pan
 gyfodir

• Mat. xx. 33.

† Jer. vi. 16.

‡ Heb. iv. 3.

nefoedd; “ a’r hwn a hauo yn helaeth a fed yn helaeth:” Nid aur ac arian a wna’r rhagoriaeth yno, ond *cariad*. Fe ymofynir, a fyddwn yn adnabod bawb ein gilydd yn y nefoedd? Diammau fe fydd ein gwybodaeth yn helaethach, fel y mae’r fuchedd yn rhagorach; y disgyblion a adnabuant Moses ac Elias yma, pa faint mwy yno? ond gan nad pwy mor helaeth fydd ein + adnabyddiaeth, nid cnawdol fydd y gariaeth. Fe nebydd tad ei blant, ond nid am ei bod yn blant iddo ef y câr efe hwy; eithr am ei bod yn blant Duw, ar ddelw’r Tad nefol, ac yn etifeddion y deyrnas: Mewn gair, ni charwn ni neb ond yn Nuw, ac er mwyn Duw; megis y byddant hwy ynddo ef ac yntau ynddynt hwythau. Dyfsgwn edrych i fynu a disgwyl cyflawniad y pethau hyn; a chofiw’n fod yn rhaid *sefyll* yn y farn i roddi cyfrif o’n gweithredoedd, cyn *eistedd* i lawr i wledda yn y nefoedd! Wele y mae’r Brenhin tragywyddol, ein Barnwr mawr yn dyfod! feddaeth i’n prynu, diolchwn iddo; efe a ddaw i’n barnu, disgwyliwn wrtho; a byddwn barod.

Dosp. 3. Tri math o ddynion a fernir ganddo, 1. Rhai na chwafant un athro, ond natur; na llyfr ond creadigaeth; nac addysg ond ragluniaeth. 2. Y rhai a gawfant ddatguddiad o ewyllys Duw yn ysgrifenedig, megis yr Iuddewon, gyfraith Moses. 3. Y rhai a gawfant oleuni yr Efengyl, trwy Iesu Grist: Y rhai cyntaf *heb y ddeddf*, ac a gondeinnir am fogi llais cydwybod: A’r rhai a bechasant

bechasant dan y ddeddf a fernir wrth y ddeddf:
 A'r euog a dderbyn farn fwy, am esgeuluso
 pethau mawrion y gyfraith. Y rhai dan yr
 Efengyl, a fernir wrth eu hymostyngiad i'r
 Efengyl; *b. y.* " y sawl a gredo a fydd gadw-
 edig, a'r sawl ni chredo a ddeinnir." Ac yn
 ddiammau, ni fydd neb dan dromach farn
 na'r rhai mewn gwlad *grist'nogol* a wrthodant
 Grist; ac a ddiystyrant y *Gyfraith* a ddaeth
 allan o Sion! " Esmwythach fydd i *Sodom* a
Gomorrah yn nydd y farn, nag i'r cyfryw rai."
 Y mae rhai yn gofyn, Pa le y bydd y farn?
 Yn ddiau, fe fernir pob pechadur yn euog yn
 y man lle y byddo; naill ai tu yma i angau,
 fel Judas; neu yn angau fel Difes: •*Lle y*
byddo'r gelain yr ymgasgl yr eryrod! Ond y farn
 ddiweddaſ fydd * yngwydd pawb. Drwg-
 weithredwr, si a wyddom, a farnir yn euog
 gan y rheithwyr mewn ystafell; ond efe a
 dderbyn ei ddedryd yngwydd yr holl Lys.
 Brysiwn at orsedd gras, i dderbyn rhoddion
 Duw; ac yna ni a gawn godi ein pen ac a
 fyddwn lawen o flaen gorsedd barn! Cerddwn
 † ffordd yr hen dduwiolion, rhodiwn llwy-
 brau ffydd, ac ni a gawn ‡ *orphwys* gydâ'r
 Saint.

DOSP. 4. Y mae'r gair yn son am dair or-
 phwysfa; yn gyntaf, pan orphenwyd y grea-
 digaeth. 2. Pan orphenwyd Prynedigaeth.
 3. Pan berffeithir lachawdwriaeth; pan ddych-
 welo'r enaid at Dduw wedi ei drwsio yn hardd-
 wisg cyfiawnder Duw! ac yn enwedig pan
 gyfodir

• Mat. xx. 33.

† Jer. vi. 16.

‡ Heb. iv. 3.

gyfodir cyrph y Saint yn anllygredig. Yna y daw *Sabbath* y *Sabbathau*, yr orphwysfa dragywyddol. Yna y gorphwys Duw Dad Mab ac Yspryd! y Mab a rydd y deyrnas i'r Tad; yr Yspryd wedi perffeithio yr adeilad a orphwys yn ei babell byth: A'r Tad tragywyddol a * lonydda yn ei † gariad. Pob gelyn mewn cadwynau, a chanlynwyr yr Oen yn gwledda ger ei fron; ac yn hwylio eu telynau i ganu'r *gan newydd* byth. Yn ddiau, y mae'r amser yn agos, bydded gennym olew gras, *ffydd*, *gobaith*, *Cariad*, yn aml yn ein llestri; fel pa bryd bynnag y delo'r *gwaedd*: "Wele y mae'r Priodfab yn dyfod," y byddom barod i'w roesawi: Ac wrth glywed Ei lais yn dywedyd, "Wele yr wyf yn dyfod ar frys," y gallom adleinio yn ol, a gwaeddi nes y cyrhaeddo'n llais i'r nefoedd. Amen, tyred, Arglwydd Iesu.

DOSR. 5. Fe soniwyd yn helaeth am y dedwyddwch a barottowyd i blant Dduw, ac ni fydd yn anfuddiol i ni, wrth fyned heibio, daslu golwg ar drigfan truenus plant diafol, fel y mawrhygom ein braint yn fwy; megis Abraham wrth weled distryw Sodoma, neu Lot wedi dyfod yn ddiangol i ddinas Soar. Uffern a bortreidiad i ni trwy gyffelybiaeth pethau ofnadwy; megis pydew diwaelod; fwrn; flammiau tân; wylofain a rhingrian dannedd: Etto, nid yw hyn i gyd ond darluniad amherffaith o boenau'r damnedigion, dan gnofeydd cydwybod euog ac angerdd
Digofaint

* Efa. xxxiii. 20.

† Zeph. iii. 17

Digofaint yr Hollalluog.—Ond † “ gwyn-
fyd y meirw sy'n marw yn yr Arglwydd!”
Diolchwn i'r hwn a yspeiliodd Angau o'i ar-
fogaeth, a'r bedd o'i Lywodraeth. Gorchy-
mynwr ein hyspryd, yn hyderus, i'r hwn a'n
prynodd, a chysgwn yn gyffurus ym mreich-
iau'n Priod; gan ddywedyd, “Am hynny y
llawenycha fy enaid, a'm cnawd a orphwys
mewn gobaith” nes seinio'r udgorn i alw'r
prynedigion oll, i wledia yn *neithior yr Oen*.
Iddo ef y byddo'r gogoniant yn dragwydd.
Amen.

† Dat. xiv. 13.

Mawl am Waredigaeth rhag Uffern.

O Sâfn y pydew obry,
Daeth Iesu i'm gwaredu,
Rhyfedda' ei gariad cu: —
Ei gariad, mawr oedd,
Dangosodd ar g'oedd,
Fe brynodd Nefoedd i mi.

D. I. W. E. D. D.

Ym-

YMDDIDDAN Y CRISTION

d'i Enaid, wrth farw.

I.

G Wreichionen dân, anadliad Duw,
Ymâd a dychwel atto i fyw,
Trwy lefmair, gobaith, oed a brys,
Trwy boen a chwant, rhaid myn'd i'r llŷs:
Paid a'th ymryson, natur paid,
Mae'r Iesu'n gwahawdd, a myn'd sydd raid.

II.

Mi glywa lais! Angylion y'nt!
Chwaer enaid, gâd dy drigfan gynt,
'Rwy'n dyfod, — darfu, ffôdd fy ffun,
'D oes gennyf mwy ond Mab y Dyn;
'R wy'n wael, heb dd'we'yd, heb wel'd, heb
glyw;
Nac yngan mwy, nad Angau yw.

III.

Aeth fer y nef o'm golwg 'nawr,
Dislannodd holl wrthddrychau'r llawr,
Disgleiriodd gwawr trag'wyddol ddydd!
Cerubiaid pur, fy enaid prudd,
Ddaethant i'th ddwyn i'th ddedwydd dŷ,
"Angau, pa le mae'n gwynnau di?"

